

Reforma Společné zemědělské politiky EU - 2003

26. června 2003 přijali ministři zemědělství členských států EU zásadní reformu SZP. Reforma zcela změnila způsob podpory zemědělců v Evropské unii. Nová SZP bude více přizpůsobena spotřebitelům a daňovým poplatníkům. Farmáři budou mít větší volnost – budou moci produkovat to, co požaduje trh. Většina subvencí bude v budoucnu vyplácena nezávisle na objemu produkce. Nová podoba SZP by měla farmáře přimět k větší konkurenceschopnosti a orientaci na tržní produkci, ale zároveň jim zaručit jistou úroveň příjmů. Zdůrazňovány jsou zemědělské programy dbající na ekologickou produkci, dobré zacházení se zvířaty a kvalitu výroby. Reforma měla posílit vyjednávací pozici EU ve Světové obchodní organizaci.

Mezi hlavní zásady „nové“ SZP patří:

- **Respektování standardů na úrovni farmy, která se týká ochrany životního prostředí, kvality a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a dobré zemědělské praxe (*cross compliance*).** Reforma stanovila osmnáct standardů na poli životního prostředí, bezpečnosti potravin, zdraví zvířat a plodin, dobrého zacházení se zvířaty, které musí zemědělec dodržovat. Při porušení jsou možné sankce. Členské státy si mohou podržet 25% získaných pokut.
- **zemědělský poradenský systém** – členské státy musí zavést tento poradní systém tak, aby ho mohli zemědělci využívat od roku 2007. Účast farmářů v něm bude dobrovolná (od 2010 možná povinná).
- **jednotné platby na farmu (*single farm payment*)** – odbourání přímých plateb bude od r. 2005 standardem (nejpozději musí být aplikováno do roku 2007). Zemědělský výrobce bude v budoucnosti získávat jednu platbu namísto několika plateb. Nároky na platby lze uskutečnit pouze pokud budou odpovídat oprávněné hektarové rozloze. Členské státy si mohou vybrat, zda budou všechny platby, které nebudou vázány na produkci, vyplácet jako paušální platbu na hektar na národní nebo regionální bázi. Členské státy mohou rozlišovat mezi pastvinami a ornou půdou.
- **Odstranění vazby podpor na zemědělskou produkci (*decoupling*)**
- **Vyjmutí půdy z produkce (*set aside*)** – vyjmutí půdy z produkce bude rotační. Osvobozeny z povinnosti vyjmutí určitého procenta z produkce budou zemědělská hospodářství, která provozují ekologické zemědělství. Na takto vyčleněné půdě se budou moci pěstovat plodiny, které neslouží k lidské spotřebě.
- **Modulace** – modulace se týká farem, kterým jsou poskytovány přímé platby nad 5.000 eur. Z těchto plateb půjdou odvody na venkovský rozvoj. Farmy pobírající platby do 5.000 eur ročně jsou od snižování plateb výše uvedenými procenty osvobozeny. Modulace se nevztahuje na nové členské státy do té doby, než dosáhnou jejich přímé platby stejné úrovně, jaká je v současných členských státech.
- **Finanční disciplína** – finanční disciplína bude uskutečňována podle mechanismu, který vstoupí v platnost až od 2007.
- **Venkovský rozvoj** – budou zavedena nová opatření (nové standardy, podpora kvalitní výroby a členství v poradním zemědělském systému, podpora mladých farmářů, investice do státem vlastněných lesů, nová opatření na zajištění blahobytu zvířat, ad.)

Ustanovení u konkrétních surovin:

- **Obiloviny** – úroveň intervenční ceny na obilí je zachována, o 50% se snížila tzv. měsíčními příplatky k této ceně. Přímá platba na obilí ve výši 63 eur/t zůstala nezměněná.
- U **tvrdé pšenice** se snižuje příplatek pro tzv. tradiční oblasti. Zavádí se prémie na kvalitu.
- **Žito** – budou zrušeny intervenční nákupy.
- **Rýže** – intervenční cena na rýži bude snížena o 50%. Nákupy do intervenčních skladů se omezují na 75.000 tun ročně.
- **Bílkovinná krmiva, škrob** – u bílkovinných krmiv se dosavadní příplatek ve výši 9,5 eur/t změní na podporu ve výši 55,57 eur/ha, ale jen v rámci maximální zaručené plochy 1,4 mil. ha. U škrobu zůstane zachována minimální cena na brambory na škrob. Z přímé platby na bramborový škrob zůstane 60% vázáno na produkci, 40% se stane součástí jednotné platby.
- **Sušená píce** – bude zavedena specifická výrobová podpora ve výši 33 eur/t. Komise předloží do září 2008 zprávu o vývoji v tomto sektoru a pokud se to ukáže jako nutné, může dojít k přehodnocení reformy v dané oblasti.
- **Ořechy** – Na ořechy bude poskytována specifická paušální výrobová sazba ve výši 120,75 eur/t v rámci celkové plochy EU 800.000 ha s tím, že bude umožněna jistá flexibilita národním státům pokud jde jejich národní plochy. Členské státy mohou svým výrobcům doplácet stejně vysokou částku (120,75 eur/t.)
- **Mléčné výrobky** – prodloužení kvótního režimu až do 2014/5. Asymetrické snížení intervenčních cen na máslo a sušené odstředěné mléko.

Státy, které nejvíce benefitují ze SZP

V současné době je osm členských států, které ze SZP dostávají více peněz, než do ní odvádějí. Seznamu s největšími příjmy dominují Španělsko, Francie, Řecko a Irsko. Na druhé straně do SZP nejvíce peněz odvádí Německo, Británie, Itálie a Holandsko.

SZP a diskuse o finanční perspektivě 2007 – 2013

V průběhu britského předsednictví v druhé polovině roku 2005 se hlavním tématem stala finanční perspektiva. Složitost tématu měla co do činění i se Společnou zemědělskou politikou. Británie požadovala reformu SZP, Francie toto odmítala a požadovala naopak po Británii, aby se vzdala svého rabatu.

Na summitu v prosinci 2005 se pak státníci uchýlili ke kompromisní formulaci, že v roce 2008 bude přehodnocen rozpočet EU s ohledem na nutnou reformu SZP.

Stanoviska:

Nejúpornějším odpůrcem reforem Společné zemědělské politiky je Francie. Za anomálii současnou podobu evropské podpory zemědělství naopak považuje Británie.

Podle Richarda E. Baldwina z belgického think-tanku CEPS reforma SZP z roku 2003 nezměnila její podstatu. Jedná se v podstatě o pokračování reforem z roku 1992. Baldwin také uvedl, že by mohl být rozpočet na SZP snížen o 7 miliard eur, aniž by byla dotčena podpora 90% farmářů.

Společná zemědělská politika po reformě – I. a II. pilíř

Reforma SZP

Reformovaná SZP pro období 2015 – 2020 umožní členským státům ve větší míře rozhodovat o nastavení přímých plateb v rámci prvního pilíře, přičemž většina rozhodnutí musí být oznámena Evropské komisi (EK) do 1. srpna 2014. V současné době probíhá dokončování rozhodnutí o přímých platbách s ohledem na jejich implementaci na národní úrovni.

Druhý pilíř SZP - rozvoj venkova - bude i v následujícím programovém období 2014-2020 financován prostřednictvím Programu rozvoje venkova (PRV). Jeho příprava včetně projednávání s partnery na národní úrovni finalizuje, programový dokument je postupně aktualizován, aby reflektoval aktuální verze právních a strategických dokumentů Evropské unie a České republiky i připomínky partnerů.

Legislativa – aktuální stav

Nejdůležitější předpisy Evropské unie pro I. a II. pilíř (tzv. soubor základních aktů) představuje pro přímé platby nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013, pro rozvoj venkova nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a pro oba pilíře nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1306/2013. Tato nařízení byla schválena v prosinci 2013 po dvouletém projednávání mezi Evropskou Komisí, členskými státy i Evropským parlamentem (EP). Schválení předcházela politická dohoda na jednání Rady ministrů pro zemědělství a rybnářství v Lucemburku 25. června 2013, čímž vznikl politický mandát k uzavření meziinstitucionální dohody s EK a EP 26. června 2013. Dne 24. září 2013 bylo dosaženo v rámci neformálního dialogu mezi těmito institucemi finální dohody k návrhu nařízení pro přímé platby, společnou organizaci trhu, program rozvoje venkova a horizontální oblast. Návrhy byly následně schváleny Výborem pro zemědělství a rozvoj venkova EP 30. září 2013 na plenárním zasedání EP 20. listopadu 2013.

Prováděcí předpisy, které stanovují podrobnější podmínky na úrovni EU, tzv. delegované akty, byly ze strany Komise uzavřeny v březnu 2014 a po uplynutí dvouměsíční lhůty pro připomínky EP a Rady byly schváleny. Prováděcí (implementační) nařízení byla postupně schvalována v květnu a červnu 2014.

V rámci přímých plateb představuje delegované nařízení (EU) č. 639/2014 souhrn všech pravomocí převedených na Evropskou komisi a upřesňuje základní nařízení v rámci aktivního zemědělce, jednotné platby na plochu, ozelenění, platby pro mladé zemědělce, dobrovolné podpory vázané na produkci atd. Prováděcí nařízení (EU) č. 641/2014 upravuje např. ozelenění nebo dobrovolnou podporu vázanou na produkci. Tato nařízení byla publikována v Úředním věstníku EU 20. června 2014.

Delegované nařízení (EU) č. 640/2014 doplňující nařízení (EU) č. 1306/2013 se týká integrovaného administrativního a kontrolního systému, kontrol a sankcí cross-compliance atd. Prováděcí nařízení se dotýká podávání žádostí o platby, kontrol na místě, výběru vzorků ke kontrole atd. Delegované nařízení bylo publikováno v Úředním věstníku 20. června 2014, u prováděcího nařízení se publikace očekává na konci června.

Pro rozvoj venkova byl prováděcí předpis (implementační akt), který stanovuje podrobné podmínky pro provádění opatření Programu rozvoje venkova včetně struktury a obsahu programového dokumentu, schválen členskými státy na jednání Výboru pro rozvoj venkova

EK. Oficiální zveřejnění v Úředním věstníku, od něhož se odvíjí účinnost dokumentů, bylo ze strany EK přislíbeno v druhé polovině června 2014.

I. pilíř reformované SZP

Mezi cíle reformované SZP v rámci přímých plateb patří větší důraz na šetrný přístup k životnímu prostředí pomocí režimu ozelenění, generační obměna na venkově prostřednictvím podpor pro mladé zemědělce nebo podpora odvětví nebo regionů, které čelí určitým obtížím či jsou nesmírně důležité z hospodářského, sociálního nebo environmentálního hlediska. SZP zároveň umožní členským státům větší míru rozhodování o zacílení finančních prostředků, včetně přesunu mezi pilíři pro přímé platby a Program rozvoje venkova.

Z pohledu České republiky došlo v průběhu vyjednávání k důležitým rozhodnutím o dobrovolnosti zastropování, snížení částky přímých plateb (degresivita) nebo snížení částky určené na finanční disciplínu, v opačném případě by aplikace těchto opatření významně ovlivnila výši finančních prostředků pro zemědělské podniky v ČR v rámci I. pilíře. Za velice pozitivní pro podporu pěstování dusík vázajících plodin lze interpretovat úspěšnou snahu ČR na zvýšení váhových faktorů v rámci plnění ozelenění z 0,3 na 0,7. Finanční alokace pro I. pilíř představuje pro ČR ročně přibližně 25 mld. Kč.

II. pilíř reformované SZP

Jedním z nových prvků programového období 2014-2020 je užší provázanost II. pilíře SZP se strukturálními fondy v tzv. Společném strategickém rámci. Strategickým dokumentem na národní úrovni, na který PRV navazuje, je Dohoda o partnerství, která představuje základní zastřešující dokument pro všechny intervence z Evropských strukturálních a investičních fondů v ČR v programovém období 2014-2020. Česká republika oficiálně předložila Evropské komisi Dohodu o partnerství 17. 4. 2014 a v současné době běží tříměsíční lhůta daná právními předpisy EU pro předložení programových dokumentů. Tomuto předložení musí předcházet ex-ante hodnocení i vyhodnocení vlivu koncepce (PRV) na životní prostředí (SEA) a schválení vládou ČR.

Veřejné vypořádání připomínek k vyhodnocení SEA, které je nedílnou součástí procesu hodnocení, proběhlo dne 16. 6. 2014, konečným krokem je pak vydání stanoviska Ministerstva životního prostředí. Projednávání vládou bylo naplánováno na 9. 7. 2014, před tímto termínem pak proběhlo připomínkové řízení, kde ostatní resorty a partneři z řad nevládních organizací dostali příležitost vyjádřit svůj postoj.

Jak již bylo zmíněno, nejzazší termín předložení Evropské komisi je stanoven na 17. 7. 2014. Po tomto oficiálním předložení bude zahájen formální dialog s Evropskou komisí, v rámci kterého se dokument bude dále upravovat. Ukončení této schvalovací procedury a schválení PRV se dá očekávat začátkem roku 2015.

PRV bude financován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a kofinancován z národního rozpočtu. Návrh rozpočtu programu počítá s tím, že rozpočet z EZFRV ve výši 2,170 mld. EUR bude doplněn převodem určité části rozpočtu z I. pilíře SZP – přímých plateb, a to ve výši cca 111 mil. EUR. Společně s národním spolufinancováním pak bude celkový rozpočet PRV činit cca 3,042 mld. EUR. Přesto však finanční prostředky nedosahují výše alokace předchozího programového období. Snížení prostředků se tak odráží i v cílení podpor PRV a jejich doplňkovosti z dalších operačních programů.

Podpory PRV vychází ze šesti základních priorit EU definovaných v nařízení EP a Rady č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova. K jejich naplnění byla zvolena obdobná opatření, jež byla realizována prostřednictvím PRV 2007-2013, novinkou je zařazení opatření Dobré životní podmínky zvířat.

Na podporu předávání znalostí a inovace v zemědělství, lesnictví a potravinářství (priorita 1) je cíleno cca 117 mil. EUR. [\[1\]](#) Ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských a lesnických podniků (priorita 2) je určeno cca 517 mil. EUR. Na prioritu 3, která zahrnuje jednak podporu organizace potravinového řetězce a jednak podporu dobrých životních podmínek zvířat, je plánováno cca 152 mil. EUR. Nejvýraznější částka z rozpočtu, tj. 1 954 mil. EUR, bude využita v rámci priority 4 pro podporu obnovy, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím. Na podporu priority 5 pro účinné využívání zdrojů a podporu přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví je určeno cca 23 mil. EUR. Pro prioritu 6, která je zaměřena na podporu sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech a zahrnuje i realizaci strategických plánů Místních akčních skupin s využitím metody LEADER, je alokováno 230 mil. EUR. Komunitně vedený místní rozvoj bude v programovém období 2014-2020 podporován multifondově, tedy nejen z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, ale i z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu.